

ВІДГУК
офіційного опонента — доктора педагогічних наук,
професора кафедри теорії та історії музичного виконавства
НМА України імені П. І. Чайковського
Юника Дмитра Григоровича
на дисертаційну роботу У ЦЖУЙ
«ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЕМПАТІЇ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
В ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ»,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 — Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 014 — Середня освіта (Музичне мистецтво)

Світова освітня парадигма вимагає змін в аспекті модернізації мистецької освіти. У закладах вищої освіти України та світу педагогічні фахівці покликані сприяти формуванню художньої емпатії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортеп'янного навчання з урахуванням сучасних гуманістичних тенденцій розвитку цивілізації. Саме тому вагомої актуальності набуває тематика дисертаційної роботи У Ціжуй.

Аналіз дисертації засвідчує, що У Ціжуй використав оригінальний принцип структуризації матеріалу, який дозволив послідовно і всебічно висвітлити результати дослідження. Зокрема, слушною видається побудова першого розділу дисертації — *«Теоретичні основи формування художньої емпатії майбутніх учителів музики»*, де: досконало розкрито філософський, психологічний і мистецтвознавчий аспекти предмету дослідження, а також сутність, зміст, структуру і функції художньої емпатії як складової професійної компетентності учителя музичного мистецтва.

У Ціжуй здійснив ретроспективний аналіз інтерпретації змісту поняття «емпатія», відображений у наукових дослідженнях. Застосовуючи різні підходи до тлумачення сутності означеного феномену в залежності від методологічних установок автора, дисертант пов'язує означене поняття зі здатністю майбутніх учителів музичного мистецтва вживатися в художній образ (сс. 52–63, 65, 238–239 тощо). На основі аналізу теоретичних і практичних засад музично-педагогічної діяльності вчителя музики дослідник дійшов висновку, що художня

емпатія є неодмінною складовою його професійної компетентності. Означений феномен він інтерпретує як особистісне інтегративне утворення, яке передбачає здатність до співпереживання, суб'єктивації авторського естетичного досвіду, втіленого у художній формі музичного твору, і оцінювання орієнтирів художнього сприймання учнів. Структуру художньої емпатії вчителя музичного мистецтва, на думку У Ціжуй, складають мотиваційно-спонукальний, пізнавальний-оцінювальний та презентативно-творчий компоненти, адже саме вони охоплюють: наявність стійкого інтересу вчителя до досягнення образного змісту музичного твору на основі сформованого власного художньо-оцінного досвіду; прагнення до розвитку в учнів зацікавленості музичним мистецтвом; здатність емоційно відгукнутись і проаналізувати витoki естетичних переживань учнів, а також відтворити художні переживання у музично-інтерпретаційній діяльності.

Не викликає сумніву достовірність визначення дисертантом функцій художньої емпатії вчителя музичного мистецтва (прогностично-оцінювальної, виконавсько-творчої та контрольної-коректуючої), які впливають на: визначення змісту музичного навчання учнів і проектування їх розвитку; вибір педагогічних стратегій музичного навчання учнів та конкретизацію форм і методів їх реалізацій; організацію і забезпечення ефективної художньої взаємодії школярів у процесі колективного музикування; інтерпретацію музичних творів; осмислення результатів музичного розвитку учнів; корекцію власної художньо-педагогічної діяльності вчителів музичного мистецтва тощо (сс. 66–67, 238–239 тощо).

У другому розділі — *«Методичні засади формування художньої емпатії майбутніх учителів музики»* — на основі антропоцентристського, суб'єктно-діяльнісного, герменевтичного, інтеграційного, інтерактивного та інших методологічних підходів до вивчення специфіки процесу формування художньої емпатії у майбутніх учителів музики У Ціжуй обґрунтував п'ять педагогічних умов, якісна реалізація яких забезпечує досягнення мети, тобто досягнення високого рівня сформованості означеного феномену у процесі фортепіанного

навчання. Перша педагогічна умова спрямована на систематичне залучення до оцінноцентрованого діалогу студентів з визначенням художньої цінності творів мистецтва шляхом уявного спілкування з автором, друга — на активізацію творчої уяви студентів для створення художнього образу під час роботи над музичним твором, третя — на розширення у студентів досвіду пізнання мистецтва з активацією якомога більшого і різноманітного спектру почуттів, втілених у композиторській творчості, четверта — на забезпечення розвитку здатності майбутніх фахівців до співпереживання художнім враженням учнів та до відчуття реакції учнів на палітру звучання фортепіанної музики, п'ята — на спонукання до рефлексивного сприйняття музики завдяки активізації внутрішніх процедур зіставлення власної її оцінки з художнім світобаченням автора музичного твору.

Особливої вартості набуває інформація третього розділу дисертації — *«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методики формування художньої емпатії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання»*, яка віддзеркалює зміст і результати констатувального та формувального етапів педагогічного дослідження.

Заслугує схвальної оцінки авторське визначення критеріїв оцінювання стану сформованості художньої емпатії у майбутніх учителів музичного мистецтва. За перший критерій дисертантом взято *міру мотиваційно-вольової спрямованості на формування художньої емпатії*, за другий — *міру мистецько-пізнавальної активності*, за третій — *міру визначеності художньо-смакових переваг, схильностей і уподобань*, за четвертий — *міру здатності до самостійного створення інтерпретаційної концепції музичного твору*, за останній (п'ятий) — *міру здатності до проєктування художньо-комунікативної стратегії формування музичного сприйняття учнів*.

Системна цінність визначених критеріїв оцінювання стану сформованості художньої емпатії у майбутніх учителів музичного мистецтва підтверджується акцентуацією їх кількісної характеристики — «мірою», завдяки якій показники кожного критерію повністю відображають рівень їх сформованості.

Закономірно, що отримані результати порівняльного аналізу «міри» сформованості художньої емпатії у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі проведення формувального експерименту переконливо засвідчують позитивну динаміку у студентів експериментальної групи — це підтверджує ефективність авторської методики формування означеного феномену.

Отримані результати надали змогу дисертанту виявити наукову новизну. Вона полягає в тому, що *вперше*: здійснено системний аналіз і визначено сутність, зміст, структуру поняття «художня емпатія вчителя музичного мистецтва»; визначено функції художньої емпатії вчителя музичного мистецтва у професійній діяльності; розкрито критерії, показники, а також рівні сформованості художньої емпатії вчителя музичного мистецтва; розроблено, обґрунтовано і експериментально перевірено методику як систему взаємозумовлених принципів, педагогічних умов, методів і прийомів, а також етапів формування художньої емпатії майбутніх учителів музики у процесі фортепіанного навчання.

Уточнено: зміст понять «емпатія», «педагогічна емпатія», «професійна компетентність учителя музичного мистецтва», «виконавська культура учителя музичного мистецтва».

Подальшого розвитку набули: методика фортепіанного навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, теоретичні засади забезпечення педагогічної спрямованості музично-фахової підготовки студентів педагогічних університетів, наукові засади формування професійної компетентності майбутніх педагогів.

В цілому позитивно оцінюючи дисертацію У Ціжуй, необхідно висловити деякі міркування/зауваження, які виникли в процесі рецензування роботи і вимагають окремих пояснень.

1. Розкриваючи теоретичні засади формування художньої емпатії майбутніх учителів музичного мистецтва з позиції антропоцентристського, суб'єктно-діяльнісного, герменевтичного, інтегративного та інтерактивного методологічних підходів, дисертант доводить, що саме емпатія постає однією із

значимих характеристик їх професійної компетентності. Потребує уточнення місця і ролі художньої емпатії в ієрархії складових професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

2. Методологічною основою дослідження є наукові підходи, серед яких автор дисертаційної роботи особливу увагу приділяє інтегративному підходу до вивчення процесу стимуляції комунікативно-творчих засад формування художньої емпатії у майбутніх учителів музичного мистецтва. Натомість, залишились невисвітленими механізми впливу вихідних положень означеного підходу на підвищення мотивації до фортепіанного навчання у майбутніх фахівців.

3. У дисертації досконало визначено трикомпонентну структуру художньої емпатії вчителя музичного мистецтва. Виникає питання: як пізнавально-оцінювальний компонент спонукає їх до набуття сценічного досвіду та стимулює бажання проявляти індивідуальний виконавський стиль у процесі інтерпретації музичних творів?

4. Реалізація запропонованої авторської методики формування художньої емпатії у майбутніх учителів музичного мистецтва передбачала впровадження у процес фортепіанного навчання п'яти педагогічних умов. Доцільним було б деталізувати специфіку створення в ході проведення формувального експерименту четвертої педагогічної умови, яка спрямовувалась на забезпечення розвитку їх здатності до співпереживання художнім враженням учнів та до відчуття реакції учнів на палітру звучання фортепіанної музики.

5. На наш погляд, у третьому розділі дисертації потребує детальнішого висвітлення блок методів і прийомів активізації творчо-асоціативного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва в аспекті формування художньої емпатії під час фортепіанного навчання.

Втім, всі висловлені зауваження/міркування мають рекомендаційний характер і є додатковим доказом самостійності індивідуального науково-пошукового стилю дисертанта.

Робота У Ціжуй є завершеною, самостійно виконаною науковою працею,

що має вагоме теоретичне і практичне значення. Публікації повністю відображають зміст відповідних розділів дисертаційної роботи. Основні положення дослідження достатньо апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня і висвітлено в 14 публікаціях, з яких 6 надруковано у провідних фахових виданнях України з педагогіки, 5 — у міжнародних наукових виданнях, а 3 роботи носять апробаційний характер.

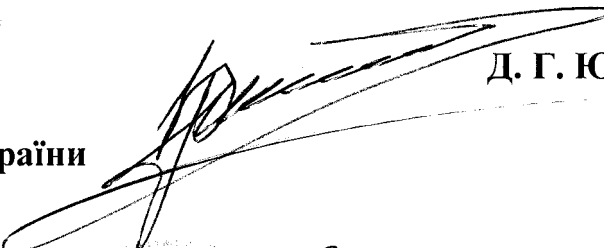
Таким чином, вважаємо, що дисертаційна робота *«Формування художньої емпатії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанного навчання»* за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язання проблем, практичним значенням відповідає чинним вимогам пунктів 9, 11–14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019 р.) та Порядку проведення експерименту з присудження наукового ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор У Ціжуй заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 — Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 — Середня освіта (Музичне мистецтво).

27.01.2023 р.

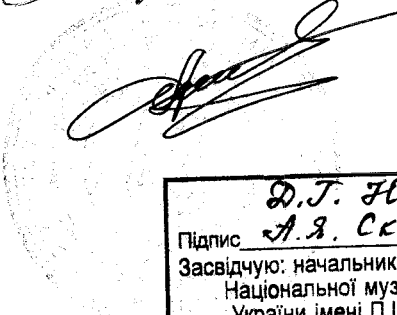
Офіційний опонент:

**доктор педагогічних наук,
професор кафедри теорії та історії
музичного виконавства
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського**

**Проректор з наукової роботи
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського**

Д. Г. Юник

А. Я. Скорик

Д. Г. Юник
Підпис А. Я. Скорик
Засвідчую: начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського

27.01.2023 р.